

تصویر ابو عبد الرحمن الکوردی

زنجیردی حاوہ لانی پتھر

(۱۸)

زہیدی کوری حارثہ

حبیب محمد حبیب

سال ۱۴۰۶ھ

منتدی اقرا الثقافی

www.iqra.ahlamontada.com

بۆدبەزاندنی جوړمه کتیب: سەردانی: (مُنْتَدَى إِقْرَأِ الثَّقَافِي)

لتسبیل انواع الکتب راجع: (مُنْتَدَى إِقْرَأِ الثَّقَافِي)

پراي دانلود کتابهای مختلف مراجعه: (مُنْتَدَى إِقْرَأِ الثَّقَافِي)

www.lqra.ahlamontada.com

www.lqra.ahlamontada.com

للکتب (کوردی . عربی . فارسی)

زنجیره‌ی هاوہ لانی پیغمبر

(۱۸)

زہیدی کوہی حارثہ

حبیب محمد سعید

چاپخانہ‌ی نیرشاد - بغداد
سال ۱۴۰۶ ک

بسم الله الرحمن الرحيم

نازیزه کانم ، نهی هاو له شیرینه کانی پیڅه بهری

خوا ..

سه لاميکي گهرم و گورپتان پيشکesh ته کهم .
کاتې که چمکې له ژيانې ههرکامتان شماره زا
ته بهم ، زياتر گه وره يي ئيسلامم بو دهرته که وي ، که وا
ئيو ي مهرد و قارماني په روره دده کردوو . . بويه
شانازي پيوه ته کهم - به پتي توانا - زياتان پيشکesh
بکه م به موسلمانان ، تا به شکوم - به کومه کي خوا -
بتوانن موسلمان و نه فام جيا بکه نه وه و ئير با
چاوبه ست کردن بهس بي و کهم شيري بي هه وين
بنين ..

پیشکش

پیشکش بیت :

● بهو موسلمانانہی کہ له وه زعی ئه مرۆی خوڤان
و ئاینه که یان شارهران و بهو پئی یهش دهستیان داوه ته
همول و کوشش بو بهرز کردنه وهی ئالای « لا اله الا
الله » .

● بهوانه یهش که ئامادهن گوی له دهنگی
راسته قینهی میژوو بگرن ، تا بزائن کئی به راستیی ،
بئی فیل و دهست برین ، خزمهتی گرۆی ئادهمی
کردوو .

پیشہ کی

الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على سيد
المرسلين محمد وآله وصحبه أجمعين *

تہا ئیسلام رزگار کردہ •• بہرزی و پایہ داری
ہردو جہان تہا لای ئیسلام دست تہ کہوی •••
ہموو ریازی گالہ و فشہ و ہاش و لووشی چہند
روژیکہ ، دیت و دہپوا ، تہنجامہ کشی بوش و
بی مایہ یہ ••

تہوانہی دل بہو ریازانہ خوش تہ کن ، میسکیان
بجووک و بیریان تہ سک و چاویان کہم بینایہ • توانایان
نہ لہ ریگای سہر فrazی تی بگہن •• چہندی
گہورہ و ناودار بن ، بہم بیروہستہ یان ، ئینجا زیاتر
بجووک تہ بنہوہ ••

چہندی ہلہمت بو پیشہوہ بہرن ، لہ سایہی
تہ فامیدا ، ئینجا بہرہو دواوہ یتیان تہ خلیسکی ••
بہ لام مروفہ دل پاکہ خوابی دواوہ کان ، رہحمت

و سوۆزی به لیشاوی خوايان به سهرا ئه پزى ..
به رنامهى خوا ، به شيومه كى ناوازه دهستى يارمه تيان
بو دريژر ئه كا و پهروه ردهيه كى تيرو ته واويان ئه كا و
بو رزگاريى ئاده ميه كان ئه يان خاته كار ..

* ناميلكه ي ئهم جارهمان كورتهيه كى ژيانى
ئاده ميه كه كه ئيسلام گه يشته فرياي ، ههروهك
گه يشتو ته فرياي مليونه هاي وهما ، تاله نه فامي
رزگاري كا و دله ئاماده كه ي له نووري قورئان پر كا
و بيته هه ل گري رنگاي هيدايت بو ناسيني خواي
گه و ره ..

نووسهر

سيروان

١٤٠٦/١٤/١٤

ياسای نه فامی

هەر کاتێ نه فامی بالی رهشی کیشا به سه ر ژیا نی
 ئاده میزادا ، هیچ شتی له شوینی خو یا نامینیه وه .
 هه موو کاروباری تیک نه چی . هه موو خراپه و تاوانیک
 له دهستی ئاده میزادی سته م کار نه وه شیه وه ، زو ریش
 به ناره وا نه چه وسینرته وه . مرؤف و یژدان و
 غیره تی به نه ج نه بی . ته نها بیر له رابواردن و
 ده ست رو یشتنیکی ئازه لی و درپندانه نه کاته وه .

نه و کاته ی که هیشتا قورئانی پرؤز نه هاتبه
 خواره وه نه فامی گه یشته وه چله بۆیه . سه راپای
 سه رزه ویی پر بوو له سته م و جه ور بو به ده ست هینانی
 ژیا نکی کورت . به تایبه تی دوورگی عه ره بی که
 یاسای خیلایه تی و ره گه زبه رستی ده ور یکی
 درپندانه یان نه بینی . یاسای « أنصر أخاك ظالماً أو
 مظلوماً ، واته : پشت گیری برا که ت به یتر سا سته م کار
 بیت یان سته م لی کراو ، هه موو میشکیکی پر کرد بوو .

هه موو بیر و ههستیکی خه لکه که بو ئه وه بوو چوون
هوژه کهی خوئی سه رخات و به رهوا و ناپهوا په رگری
لی بکا ..

ئه وه بوو جازیکیان هه ندی له هوژی نه وهی
قهین کت و پر دایان به سه ره هوژی نه وهی مه عن دا و
شمشیریان خسته گهر دنی ئه و خه لکه وه بی ئه وهی
ئاگادار بکرین و رهنگه هویه کی ئه و تویشی نه بوو بی ..
دوای دهست وه شان دن ده ستیان کرده تالان و پر و
هه رچیان به رده ست کهوت له ئازهل و وشتر دایانه بهر
و ژن و منالیشان به دیل گرت و کردنیانه کوپله و
به نده ..

به و هه لمه ته هوژی هه عن زیاتیکی زووری لی
کهوت ، له کاتیکیان و گوزهران و ئازهل و بهر و بووم
به و ئاسانییه دهست نه ئه کهوت .. به لام میشکی نه فامی
نه سوژی تیایه و نه به زه یی ..

ئهم رووداوه له کاتیکیان بوو که سوعدای کچی

ته‌له‌به‌ی خیزانی حاریشه‌ی که‌یی به‌ خوی و زه‌یدی
 کوپیه‌وه‌ هاتبووه‌ ناو خزمه‌کانی له‌ نه‌وه‌ی مه‌عن بو
 سه‌ردان و چاوپێ که‌وتنی خزم و خویش ♦♦
 جاییه‌ کێ له‌وانه‌ی به‌ دیل که‌وته‌ ده‌ست نه‌وه‌ی
 قه‌ین زه‌یدی کوپی حاریشه‌ بوو ، ئه‌ویشیان دایه‌ به‌ر
 و بردیان ♦♦

زەيد لەو کاتەدا مائیکى بچووک بوو • تازە
تەمەنى بەرەو هەشت سالى خۆى ئەکوتا ••
بە پىي ياسای نەفامى سەر بەستى زەيد زەوت
کرا ، بى ئەوەى هېچ تاوانىكى کردىت و بى ئەوەى
ئاگای لە هېچ جەنگ و دوزمنايه تيهک بىت •• بەلام
نەفامى وەك شىت وایه قسەى لەگەل ناکرى و هېچىش
لئى ناگرى •• نەفامى زۆر لای ئاسايە هەموو
هەنگاوێک بگيرتە بەر ، ئەگەرچى دەرەق بە
بى تاوانانىش بىت ، بەو مەرجهى بەرژەوەندىي تيا بىت ••
زەيدى کۆرپەى بى تاوان - وەك چەندەها مروقى
تر - بەرەو بازارى عوگاڤ خرايه رى •• لەوى

مامه لهی خرایه سهر و فروشرا .. به ناپه واکرایه
 بهنده .. له دایک و باوکی سهر واکرایه خزمهت کاری
 مالان .. دایکی دامووی ، کوپی خوشه ویستی لی
 سهر واکرایه دهستی خالی و هه ناسه ی سارده وه گه پرایه وه
 ماله وه ..

له و لاوه دهوله مه ندیکی قوپه یشی ، که ناوی
 هه کیمی کوپی هه زامی کوپی خووه یلید بوو ،
 زهیدی کپی به چوارصده درهم .. نهک ته نه زهید ،
 به لکو چند منالکی له و به ندانه ی کپی و هینانه وه بو
 مه گاه .

کاتی که هه دیجه ی کچی خووه یلید له
 گه پانه وه ی هه کیمی برازای ئاگادار بوو ، رویش بوو
 لای بوو به خیرهاته وه کردنی ، ئه ویش له جیاتی دیاری
 و یشکشی به پووری وت :

پووری گیان ، له بازاری عو کاظ چند منالکم
 کپیوه ، جا بزانه کامیانت به دله له ناویانا هه لی بزیره
 و یشکشت بیت ..

خه‌دیجه‌ی ژیر و سه‌لیقه‌دار به جوانی له
 مناله‌کان ورد بوویه‌وه تا به‌نده‌یه‌کی زیره‌کیان لی هه‌ل
 بژئری ۰۰ دوی سه‌رنج‌دان زه‌یدی کوری حاریشه‌ی
 هه‌ل بژارد ، چونکه به‌ شیوه له به‌نده‌یه‌کی ژیر و
 زیره‌ک نه‌چوو ۰۰ هه‌کیمیش ره‌زامه‌ندی خوی
 ده‌برپی و زه‌یدی خسته‌گه‌ل خه‌دیجه و نه‌ویش
 برده‌وه ماله‌وه ۰۰

خوای گه‌وره وۆزی به‌ خه‌یری له زه‌ید
 کرده‌وه ، هه‌ر وه‌ک له دایک و باوکی سه‌نرا ،
 گه‌یاندیه ده‌ستیکی پڕ له سۆز و به‌زه‌یی ۰۰

خه‌دیجه ئافره‌تیکی دامه‌زراو و پڕ دانایه‌تی
 بوو ۰۰ قورس و سه‌نگین بوو ۰۰ خاوه‌نی سامان
 و دارایی بوو ۰۰ خاوه‌نی ریز و پایه‌یه‌کی بی‌ته‌ندازه
 بوو له ئۆ قورپه‌شا ۰۰

دوی نه‌وه زۆری پێ نه‌چوو خه‌دیجه شووی
 کرد به‌ سه‌رداری مرو‌فایه‌تی ۰۰ به‌ خوشه‌ویستی

خوا. . . به فوچه ممدی کوپی عه بدوللا - صلى الله
عليه وسلم - دواى تهوى بوى دهرکوت له ره وشت
و خووى پياوانه دا هاوتای نيه و سهرزه ويی پياوى
وه کو تهوى به خوويه وه نه دیوه و نایشینى . .

جا دواى گواسته وه و دامه زران ویستی خه لاتیکی
زور به نرخ و به ها پیشکesh به میردى خوشه ویستی
بکا . .

جا هرچه نده خه دیچه خاوه نی سامان و
دارایه کی زور بوو و تهى توانی چاکترین دیاری
بهیدا بکا بوى ، به لام بریاری هاته سهر تهوه هیچ
خه لات و دیاریه کی دهست ناکه وى وهك زهیدی تازین
و ره وشت بهرز . . بویه پیشکeshی کرد . .

جاریکی تر خوا دهرووی له زهیدی بهنده
کرده وه . جاران تهنها له سایه ی سوز و میهره بلانی
خه دیچه دا تهزیا ، که زور له دایکی زیاتر دلی پی
تهه سایه وه . . وا ئیستا که وته سایه و میهری سوز

و میهره بانبی موحه ممدی به کهم یاوی مرو فایه تیه وه ،
که چه ندان قات زیاتر جیگهی باو کی بو گرتبوویه وه ،
بگره به هیچ شیویه که هستی به بی که سبی و به
دووری کهس و کار و خزه بانی نه نه کرد . .

زهید که وته خوشیی و نه دمانیه وه . . له و به پری
به حقه وه ریی و کامه رانییدا ژیانی نه دایه مهر . .
هه رگیز نه خوی و نه خاوه ن مال حیسانی به نده تیان
بو نه نه کرد . . له و به پری ناز و نیعه تا ژیانی نه دایه
سهر . . نه مهش له کاتیکا بوو که هیشتا قورپانی
پیروز نه هاتبووه خواره وه سهر موحه ممدی پشه و امان
- صلی الله علیه وسلم - .

به لئج ، زهید له و به پری خوشییدا نه ژیا ، به لام
دایکی جگه رسووتاو و کوست که وتووی به مهی
نه نه زانی . . هه میشه خه ریکی گریه و فرمیسک ریزان
بوو به دوا یا . . خه و و حه سانه وهی لا هه ل گرا
بوو . . هه ناسهی به دوا ی زهیدی جگه رگوشه یا هه ل

نه کيشا .. نهی نه زانی دهستی کنی که وتوو و چ مالی
مه نزلې شو و روژيه تې ..

ئای که دايک و باوک و خوشک و برا و
کس و کار فرميسک شه پيژن به دواي نهو هموو
جگه رگوشه و خوشه ويستانه يانا که ياسای نه فامی
به ناپه و دووريان نه خاته وو و سهرنگونيان نه کات ،
پي نه و می تاوانتيکیان له دهست دا که وتبی !!

به لې ، دايکی زه يد نهی نه زانی کوږبهی نازيزی
له کوپه ؟ نهی نه زانی ، ئایا زيندوو و به ته مای بی ،
و يا مردوو و دهستی لی بشوا !

به لام هزاره چی بکا ؟ بو کوئی پروا ؟ چی بکا له
بیابانی دوورگهی عه ره بیی و چون هه والی بزانی ؟
هیچ چاره یه کی نه بوو جگه له و می خه و خوړاسی
لا مهل گیرا بوو و فرميسکی وشک نه نه وويه وو ..
باوکيشی پیاوانه نهی نه توانی پی بخاته ژیری
و به هموو لایه کا نه سووپا یه وو و هه والی زه يدي

جگه رگۆشەى ئەپىرىسى .. لە گەل ئەم مە،وو
 ماندوو بون و گەپان و پرمیارانەدا ، ئەویش فرمیسکی
 وشك ئەمە بوویەو .. جا هەر کەسێ بەم
 تائی کردنەو مەیدا تێ بەپى ئە کردی ، نازانی هەوأل
 ئەزانی کۆرپەى ئاوا چەند زەحمەتە .. داخۆ چەند
 کەس بەو مەراقەو سەریان نایتەو و بەیەك گەیشتی
 کەوتیتە قیامەت؟ هەر کەسیش دلی بداتی بەش بە حالى
 خۆى مەئاوی دیتە تیش !

حاریشە زۆر شوین گەپا .. زۆر ماندوو بوو ،
 ئا لە ماندوو بوون و خەفەت خواردنیا ئەم مەلەستە
 دل ئەزینە کاریگەرەى وت :

بکیت ' علی زید ' ولم أدري ما فعل
 'أحي' فيرجى أم أتى دونه 'الأجل' ؟
 فوالله ما أدري واني لسائل
 'أغالك' بعدي السهل 'أم غالك' الجبل
 'تذكر' نيه الشمس عند طلوعها
 وتعرض 'ذكراه' اذا غربها أقل

سَيِّعَمِلْ نَصَّ الْعَيْسِ فِي الْأَرْضِ جَاهِدًا
وَلَا أَسَامَ التَّطَوَّافِ أَوْ تَسَامَ الْإِبِلِ
حَيَاتِي ، أَوْ تَأْتِي عَلَيَّ مَنِيَّتِي
فَكُلُّ أَمْرٍ فَإِنْ وَانْ غَرَّهُ الْأَمَلُ

حاریشه دەری ئەبڕی کەوا زۆر گریاوه بە شوێن
زەیدا و سەرسام ماوه داخۆ ئایا زیندوو بێ یا کوژایی
بە تەمەنی هاتوو ، داخۆ ئایا تێستە لە کوێ بێ ؟ لە
دەشت ، لە شاخ ؟ هەرچی خۆر هەڵ دێت ، چونکە
زەیدی کۆرپەی خۆری ژیان و رووشنایی چاوه کانی
بووه ، ئەوی بێ ئەکەوتتەوه ، تا کە ئاوا ئەبێ ، لە
بیری ئەچیتەوه . . . ئینجا بریاری کۆڵنەدان ئەدا لە
گەپان بە شوینیا و دەری ئەبڕی یا ئەبێ زەیدی مایە
ژیانی دەست کەوتتەوه ، یان لەو پێناوەدا تەمەنی تەواو کا و
سەر بنیتەوه . . . خۆ دیارێشه هەموو کەسێ هەر ئەبێ
بمیری ، بەلام کوێر تا ماوه بە تەمەنی دوو چاوی ساغە . .
حاریشه دەری برینی چۆن جگەری کڵبە

سەندوۋە بۆ كۆپەكەي و تا ھەوالى نەزانى دلى
دانامركىتەۋە .. جا خۆ ۋە نەبى تەنھا جەرگى حارىنە
بەم شىۋەيە بېرپا بى .. ھەموو رۆژى لەم سەرزەۋىيەدا
ھەزارەھا ، بەلكو ملىۋنەھا باوك ئا بەو شىۋەيە بە
دەست كارى ناھەموارى نەفامىيەۋە ئەنالىن .. كە
سايە و سىيەرى بەرنامەي قورپان دەست نەكەوت كەس
ناھەستەۋە !

بەم بۆنەۋە پىۋىستە مۇسلمانانى ئەم سەردەھەش
چاك بزەنن نەفامانى سەرزەۋىي بەۋبەپرى بىۋىژدانىي
و بىۋبەزەيەۋە دزى ئىسلام و مۇسلمانەكان ۋەستاون ..
جا پىۋىستە بەم زانىنە بېرىارى خۇيان يەكلايى
بەكەنەۋە :

ئەگەر شىۋىنى ئىسلام بەكەون ئىۋەتا دزايەتپى و
پلانى كافران لەۋبەپرى پلەدايە ..

خۆ ئەگەر ۋازى لى بىنن و ئاللى نۆكەرىي
ھەل كەن ، ۋە نەبى دوزمن بىتە دۆست و دەستى

یارمه تی و خوشه ویستی بو جیهانی چه وساو درێژ کا
 .. به لکو ئه بین چهند صه ده یه که ناوچه جور به
 جوره کانی جیهانی ئیسلامی وان له ژیر چنگی کافراندا
 و به دوژمنایه تی و ویران کاری به و لاوه به هیچی تر
 هه ل نه ساون .. هه موو مه به ستیکان له ناوبرنی
 موسلمانانه کانه چ خویان و چ سامان و خیر و بیری
 ولاتانیان .. رهنکه هه ندیکش به خه یالی خویان
 زیانیان وه ده ست هتایی .. به لام داماوانه نازانن
 زیانی نوکهری و چاوشووری و جاسووسی و
 میلله ت فروشتن زیان نه و روژ به روژ گهلانی
 موسلمان زیاتر په شیو حال نه بن ..

که واته کافرانی سه رزه ویی نیازیان نه وه یه
 هه رچی رۆله ی موسلمان هه یه سه رگه ردان و بی ته نجام
 بن و خاکی ئیسلامیش ویرانه بیت .. جا که موسلمانان
 نه مه یان بو ده ر کهوت که : دوژمن هه ر دوژمنه و
 نیازی گلاوی ده رهق به موسلمانان ناگۆرێ ، چاک
 وایه هێزی خوای گه وره له خویان نه کهن و پالی پتوه

بدن و بو رزگار کردنی خوڤان و بهره کانی دواوہ یان،
ههروه ها بو رزگار کردنی ئاده میه کانی تر ، دهست
بگرن به قورئانی پیروژه وه ، مهرگ به مهردایه تی
چاک تره تا به سه رشوپی ۰۰ نازایه تی و گرتنی ریگی
راست هیزی خوی له گه لایه و سه رکه وتنی ههردوو
جیهان پاداشیه تی ، به لام نوکه ری و چاوشوپی و
شوین که وتنی کافران ، خه شمی خوی به دواوہ یه و
خه جاله تی و ره نگ زه ردی ههردوو جیهان سزایه تی ۰۰

به دیدار شادبوون

حاریشه و زنه که ی و کس و کاریان له دووری
زمدیه وه ئه تلانه وه خهفته ی بی ئه نجامیان ئه خوارد ..
تا ئه وه بوو هه ندی له پیاوانی هۆزه که ی زهید ، به
نیازی هه ج کردنی سه رده می نه فمیه وه ریان که وته
مه که .. له کاتیکا خه ریکی ته وافی مالی پیروژ
بوون ، سه یریان کرد وا زهید هات به پیریانه وه ،
یه کتریسان ناسیه وه .. دوا ی هه وال پرسین و
به خیرهاتن بو یان ده رکه وت زهید وا له مه که که دا ..

دوا ی ته واکردنی کاروباری هه ج به ره و ولاتی
خو یان گه پرانه وه و مزده ی چاوپێ که وتنی زهیدیان دا
به باوکی ..

خۆشی که وته دلی حاریشه وه .. که واته زهیدی
خۆشه ویستی ما وه .. وا له مه که که دا .. له شاری
پیروژدا .. له به نای که به ی پایه داردا ..
وا ی به چاک زانی به زووترین کات له گه ل

که عبی برایا بکهونه ری و خوځیان بگهینه نه زهید .. بو
نهمهش نهووندهی که پویست بوو پاره و سامانی له گهل
خویا هیتا تا هر چونی کردوو زهید له دیلی و
به ندایه تی رزگار کا ..

به پهله بهرو مه که که وته ری ..

نای که گه شتیکی خوش و به تام بوو . گه شتی
بیابانی چول و بی تاو زور مهینه ته .. به لام نهم
گه شته ی حارینه وه گه شته کانی تری نه بوو که به
شوین زهیدا نه گه پرا ..

که گه شته مه که ، هه والیان زانی زهید وا له
مالی پیاوینک به ناوی موحه ممدی کوپی عه بدوللا ..
چوونه ماله وه لای بیان وت :

نه ی کوپی عه بدولمو طه لیب ، توه دراوسینی
مالی خوان ، دیل رزگار نه کهن و برسی تیر نه کهن
و نه گه نه فریای مستم لئ کراو .. وا تیهش به بونه ی
نهو کوپه مانه وه که لاتانه هاتووینه ته خزمه مت و

چه‌ندی پیویست بیت پارمان له‌گه‌ل خۆمان هیناوه ،
جا پیاوه‌تیمان له‌گه‌لا بکه و به هه‌ر چه‌ندی بووه
به‌ری بده بوّمان ..

فهرمووی :

ئهو کورپی که مه‌به‌ستانه ، کیه ؟

وتیان : زه‌یدی خزمه‌ت‌گوزارت ..

فهرمووی : ئهی شتیکی ترتان ناوی له‌وه چاکتر

بیت ؟

وتیان : کامه‌یه ئهو شته ؟

فهرمووی : من زه‌یدتان بو بانگ ئه‌کم ، جا

ئیه‌ویش برسیاری لی بکه‌ن بزانی پی خوشه‌لای من
بمیسته‌وه یان بیته‌وه له‌گه‌لتانا .. خو ئه‌گه‌ر ئیه‌وی

هه‌ل بزارد ئه‌وا به بی پاره ییشه‌که‌شتان بیت ، وه ئه‌گه‌ر

منیشی هه‌ل بزارد ، منیش ئهو کاته ، به‌خوا ، هه‌رگیز

ده‌ست له‌که‌سی هه‌ل ناگرم که منی هه‌ل بزارد بی ..

واته : به‌لی ئهو تیه‌سته به‌نده‌ی منه و ئه‌توانم بی

پرسی خوی بی‌فرۆشم ، به‌لام ئهو که من هه‌ل

بژړی هر گیز دهمست بهردازی نابم ..
خاوهنی دهروونی فراوان همیشه کړی پیاوانه ی
لی ټه و شته وه .

ټه و انیش بهمه زور پی خوش حال بوون و
ره زامه ندیی خویانیان دهر برپی که ټه مه ټه و پری
ویژدانه و لهم ریگایه یش چاکتر نه !

موحه ممدی خوشه و یستمان - صلی الله علیه
وسلم - زهیدی بانگ کرد و فهرمووی : ټه انه کین ؟
وتی : ټه مه حاریشه ی کورپی شوراحیلی باوکه
و ټه مهش که عبی مامه مه .

زه ووی : خوتم کردووه به سه ر پشک : ټه گهر
بته وئی ټه توانی بر و ټه وه له گه لیانا ، وه ټه گهر بته وئی
ټه توانی لای من بمیته وه .

زهید - به بی هیچ و هستان و دوو دلیه ک - وتی :
به لکو هدر لای جه نابت ټه میتمه وه .
ټازیژ و خوشه و یستم ټه ی ټغه مبه ری خوا ..

ئەي روشنايي چاۋە كانمان .. ئەي پزىشك و دەرماني
 دلە كانمان .. ئەي فېنكيي و حەسانەو و ساغبي
 لاشە كانمان .. رەۋشتى بەرزت .. دەرووني فراوانت
 .. ھەلس و كەوتى پياۋانەت ، ھەر كەسنى شارەزايان
 بېت ، ئەتوانى لېت دوور كەۋىتەو ؟ تا تۆي بەپزىز
 و خۆشەۋىست بۆ كەسنى دەست بەدەيت و بتوانى لـ
 خزمەتتا بىنئىتەو ، كى ئاور بە لاي دايك و باوكى
 خۆيەو ئەداتەو ؟ ھەموو دايك و باوكى بە قوربان
 .. بن

زەيد خۆي شاينە وا مالاكەت ھەل بىرراۋە
 بۆي تا گەشتى زەمىنى بە سەرى بەرزەو تەۋاو كا و
 قىامەتئىشى مسۆگەر كا ..
 زەيد خۆي خۋاپى داۋە ، وا رىي لە مالاكەت
 كەۋتوۋە ئەي سەردارى مەرۋفايەتتى .. ئىتر چۆن
 دلى تاقەت ئەگرى بە جىت بىللى ؟ چۆن ئەتوانى بىي
 تۆ بىرى ؟ چۆن بەرگە ئەگرى زىانى لە خزمەتتا تەۋاو
 نە كا ؟

خۆزگەم بە زەید واریی لە تۆی بەپێز و
خۆشەویست کەوت ۰۰ چی بکا لە دایک و باوکێ
نەزانن بۆ قیامت پەرور دەدی کەن و نەزانن هەلس و
کەوت و رەفتاری بەرز و پیرۆزی ییشان دەن ؟
بەلێ ، زەید بریاری دا لە مالی موحەممەدی

نازیری دەر نەجیت ۰۰

باوکی و مامە ی سەرمام بوون ۰۰ زەید بۆچی
وای بە سەر هاتوو ؟ باوکی بە سەرسوڕمانەوه پرسی :
تیاچیت زەید ، ئایا بەندایەتیی و خزمەت کاریت بە
لاو چاکترە تا بگەڕیتەوه مالهوه لای باوک و دایکت ؟
وەلامی دایهوه : من ئەوەندەم بەم پیاووه بینیوه ،

هەرگیز دەست بەرداری نابم و ئێی جیا نابمەوه ۰۰
تێی گەیاندن : ئەم کە لەم مالهوا ئەژیی ، بەندە
و خزمەت گوزار نە ۰۰ نازی هەیه ۰۰ خۆشیی و
کامەرانیی تەواوی دەست گەوتوو ۰۰

رەفتاری شیرینی موحەممەد وەها دلیان راکیشاو

هەرگیز ناتوانی بە جێی بێلێ .

زەید زۆر خوشەوێست بوو بە لای پێغه مەبرەووە
 - صلی اللہ علیہ وسلم - .. خاوەنی رێژ بوو ، بەلام
 کە ئەمەشی دەربیری ئێتر یە کجار خوشەوێست و
 بەرێژ بوو ، بۆیە هێشتا باوکی و مامەیی مە کەیان بە
 جێ نەهێشتبوو ، پێغه مەبر - صلی اللہ علیہ وسلم -
 دەستی گرت و بردی بۆ لای کەعبە و لە پالی حێجردا
 وەستاندی و بە دیار کۆمەڵی قورەشییەووە چاری دا و
 ھەرەووی :

ئەي کۆمەڵی قورەیش ، بە شاھێد بن ئەمە
 کۆرمە کە لەبوورم ئەبا و کە لەبووری ئەبەم ..
 بەم شتوویە بپاری دا ھەرگیز دەست بەرداری
 زەید نەبێت کۆریەتی و مەرجی کۆزایەتی لە - لا - بە
 کار بێت ..

باوک و مامەیی زەید بە چاوی خۆیان ئەمەیان بە
 زەیدەووە بینی .. زۆر شادمان بوون بەو پایە و پلە
 بەرزەیی کە زەیدی کۆریان پێی گەشتووە .. بەو
 رێزەیی کە زەید لە لای موخەممەد بە دەستی ھێناوە ..

بویه به دلی خوش و شادمانه وه و به و په پری بی خه میه وه
 له مه ککه لای موحه مده دی دهر وون پاک به جیان
 هیشت و به ره و ناوچه ی خویان گه پانه وه . .
 حاریشه بهم شیوه یه گه پرایه وه ، به لام دوا ی بی خه م
 بوون له حال و وه مزی زه ید و ئوخه ی کرد که قولآخی
 جگهر گوشه که ی به چاک ترین شیوه کرد وه .

ئیتر له و رۆزه وه ناوی زه یدی کوپی حاریشه
 گوپا و خه لکی به ناوی زه یدی کوپی موحه مده وه
 بانگیان لی نه کرد . . تا نه وه بوو پیغه مبه ری خوا -
 صلی الله علیه وسلم - وه چی بو هات و دوا ی
 کوچ کردن بو مه دینه ، فرمانی درا به سه را ده ست له
 یاسای به کوپ کردن هال بگری و هه موو که سی به ناوی
 باوکی خویه وه بانگی لی بگری و که سی تر نه ی کا به
 کوپی خوی ، چونکه به یوه ندیی باوک و فرزندایه تی
 به یوه ندیی خوئن و یشته و نه و کوپه به شیکه و
 بارچه یه که له باوکه که ی . جا به وه م به کوپ کردن
 راست نه و نه و به یوه ندیه دروست نابیت ، خوی

گه ورهش هه میسه راستی نهفه رموی و تهها خوئی
 هیدایهت دهره بو دۆزینهوهی ریگای راست و رهوان ..
 نهو ریگایهی که نههیلجی مروف له یاسای بوونهوه
 بپچرئ تا سهر گهردان و سهر لی شیواو نهیت .. بهلی ،
 خوای گه وره وا به چاک نه زانی و نهوهی به لاه
 دادپهروه ریبه کهوا هه موو کوپئی به ناوی باوکی
 خویهوه بانگی لی بکری ، تا باوک و فرزند له یه کتری
 نه پچرین و نهو کوپه له کهله پووری باوکی خوئی
 بی بهش نه بی و له هه مان کاتا په یوه ندیی نه داما
 خیزان نه پچرئ و خیزانه کان له رووخان و تیاچوون
 پارێزراو بن ، چونکه هه کومه لی پارێزگاری پایه
 خیزانی نه کرد ، نهو کومه له رۆژ به رۆژ بهر مه لاوازی
 و تیاچوون ههنگاو هه له نه گرت .. به لام خو نه گه
 هه ندی کهس هه بوون و باوکیان نه نه نامرا نهوا با
 که مه لی موسلمان به برای ئایینی و بهنده و
 خزمهت گوزار بانگیان لی بکه .. نهوه تا قورئانی

پیروز لهو باره وه شه فدرموی :

وَمَا جَعَلَ أَدْعِيَاءَكُمْ أَبْنَاءَكُمْ ذَٰلِكُمْ قَوْلُكُمْ

يَا قَوْمِمْ وَاللَّهُ يَقُولُ الْحَقَّ وَهُوَ يَهْدِي السَّبِيلَ ﴿١٠﴾

أَدْعُوهُمْ لِأَبَائِهِمْ هُمْ أَقْرَبُ عِنْدَ اللَّهِ فَإِنْ لَمْ يَكُنْ

أَبَاءَهُمْ فَلْيَخَوَّكُمْ فِي الدِّينِ وَمَوَالِكُمْ ﴿١١﴾ الْأَحْرَابُ

تیر شهو بوو خه لکی وازی له ناوی زهیدی

کورپی موحه مهد میتا و له سهر فرمانی قورون به ناوی

باو کی خویه وه بانگیان لی شه کرد ..

خۆشه‌ويستى راسته‌فينه

زه‌يدى دڭ پاك ، كاتى كه ده‌ستى له داىك و باوكى
خۆى هه‌ل گرت و خه‌ديجه و موحه‌مه‌دى كردنه داىك
و باوك ، نه‌ى ته‌زانى تا چ ته‌ندازه‌يه‌ك به‌خته‌وه‌ريى
هه‌ر دوو جيهانى ده‌ست كه‌وتوو . .

نه‌ى ته‌زانى چ به‌خششيكى كه‌وره‌ى پى به‌خسراوه .
نه‌ى ته‌زانى ته‌و پياوه به‌پرز و خۆشه‌ويسته‌ى كه‌ته‌و
هه‌لى به‌زاردوو و برپارى داوه له گه‌ليا بژى و له به‌ر
خاترى خۆشه‌ويستى ته‌و و نزيكى لى يه‌وه ده‌ستى له
هه‌موو كه‌س و كار و خزم و عه‌شه‌تيكى هه‌ل گرتوو ،
كه‌وره و سه‌ردارى هه‌موو گرۆى ته‌مه‌يه و ته‌بته
هه‌ل به‌زارد و نيرراوى خواى كه‌وره بو سه‌ر هه‌موو
جيهان . .

نه‌ى ته‌زانى ته‌و ماله‌ى كه‌ته‌و به‌جوانى دلى
چۆته سه‌ر گوشتى شيرين و كردارى چاكى ، ته‌بته
تاقه مه‌لبه‌ندى به‌خشان كردنى نوور و روڤنايى تا

مروفايه تى له تاريكى دهريتي ..

نهى نهزاني و نه خوربا بووه دله وه له دوا روژا
دهوله تي داد و يه كساني ، به فرماني ناسمان ، له سهر
زه وييدا پايه دا نه كوتى و به خوره لآت و خورثا وادا
په پروبال بلاو نه كاته وه ، تا ستم و ناپروايى له ريشكا
دهر بيتى و داد و يه كساني و برايه تى و خوشه ويستى
له جنگه يا پرويتى ..

مه رگيز بىرى له وه نه ته كرده وه ياساى خوايى
بيتسه سهر زه ويى و ئال و گوړپكى بنه پره تى له زيانى
مروفا روو بدات و ئاده ميزاد - به ته واوه تى و به پياو
و ئافرم و ئازاد و به نده وه - رزگار بكرىت ..

وه نهى نهزاني ته وي به نده و خزمت كارى مالان
و فروشراوى بازاري عوكاظ ، يه كه م پياوځى ته بځى
شوځنى رښازى خوا بكه وځى و ته بځه يه كه م خشيت له
كوڅكى دهوله تي پر له داد و يه كسانى ئيسلامدا (۱) ..

(۱) به لى نه بو به كر - خوا لى رازيى بيت - به يه كه م

نه‌ی نه‌زانی نه‌و پیاو‌ی که مافه‌کای ژبانی زه‌وت
 کراون و کراوته به‌نده و کویله ، وه نه‌و ژفره‌ته‌ی که
 له سهر زه‌ویدا هیچ مافیکی بو دیاری نه‌کرا بوو ، به
 هردوو کیانه‌وه یه‌که‌م جار و پیش هه‌موو که‌سی ژیان
 به موحه‌مه‌دی سهردار و هه‌ل‌بژارده و پیغه‌مه‌ری خوا
 نه‌هین و نه‌به پال‌پشتی ریگی راست بو بنیات‌نانی
 ده‌وله‌تی قورپان ، ده‌وله‌تی سایه و سپهر بو ئاده‌میزاد ،
 به پیاو و ئافره‌ت و ئازاد و به‌نده و هه‌زار و
 ده‌وله‌مه‌نده‌وه . . .

به‌لێ ، زه‌ید نه‌مانه‌ی نه‌نه‌زانی ، به‌لام سوۆزی
 خرا‌ر‌زا به‌ سهر که‌سینکا ئاوا به‌ لیشاو نه‌ی گرت‌ه‌وه

پیاوی موسلمان نه‌ژمیری ، نه‌مه له چاو پیاوه
 ئازاده‌کانایه ، به‌لام نه‌گهر به‌ندایه‌تی و ئازادی
 ب‌خه‌ینه نه‌و لاره ، نه‌وا زه‌ید له پیشه‌وه موسلمان
 بووه ، خو نه‌گهر ئافره‌ت و پیاویش ب‌خه‌ینه نه‌و
 لاره ، نه‌وا خه‌دیجه - خوا لیتی رازی بیت - یه‌که‌م
 ئاده‌میه‌که بر‌وای به‌ پیغه‌مه‌ری پیشه‌وا - صلی الله
 علیه وسلم - هینا بیت . . .

له بیا بانیکی دوورده ئه ی هین تا بگاته ئه و ماله ی که
 شایانه تایا پهروورده بئ و دله پاکه که ی و ویزدانه
 بزواوه که ی تایا بحسبته و به و دوره گزنگه هه لسی
 که له ترازوی خوادا بو ی نه خشه کیشراوه . . و
 تا هه موو مرؤ فایه تی بزانی ئیسلامی بئ گهرد میتسکی
 ساف و بیری تیز و دلی پاک و مه بهست و نیازی پیروژ
 لیک ئه داته و به و ترازو و هه کیشانه ی ئاده میه کان
 ئه کات و بله و پایه یان بو دا ئه نی ، نه ک به هیچ کیشانه
 و پئوانه یه کی تر . .

بهم شیوه یه زهیدی خو شه ویست له باوک و دایکی
 وازی هتا و دوا ی جهند سالیك وهی ، له ئاسمانه وه ،
 هاته سه ر پتخمبه رنی نازدار - صلی الله علیه وسلم - . .
 رهبازی چاک و یستان گه رته کۆری زیانه وه . . مرؤ فی
 مرد و قاره مانی ئه ویست هه لی گرتی . مرؤ فی دهست
 و دم و دل و دهروون پاک ی ئه ویست پتسکه شی یکا به
 و فایه تی سه رگهردان و سه رلی شیواو . .

یش هه موو کەس زەید هەلمەتی دا .. ئیمانی
 مینا .. دلی سپی و پاک و خاوینی پر کرد له ئیمان ..
 له روشنایی ئاینی بی گەرد .. دە با مل هورپان چی
 ئە کەن بی کەن ، رێبازی خوا هەرچی کەسی بە کەلک و
 لی هاتوو بی رای ئە کیشی .. بەروەردەمی ئە کات ..
 مێشکی زاخاو ئە دات ..

ئای کە سەربەرزیی بوو زەید دەستی نا بە رووی
 بلوک و مامەیهو و دەستی شۆری له هه موو کەس و
 کارینکی و کۆمەلی ئیمان داری کردە کەس و کار و
 بشت و کۆمەکی خۆی ..

زەید دیار بوو لی هاتوو و زیرەک و ئزا و گورج
 و گۆل بوو .. بەرەبەری متمانەو ئیمانی مینا .. ئیمانی
 مینا بەو بەرنامە شیرینە کە هاتوو یە سەر .. و حەممەدی
 سەردار و خوشەویمستی .. هەر تەنها ئەو نەدە بەس
 بوو بۆ باوەڕکردن بەو رێبازە شیرینە کە مو حەممەدی
 راست گۆ و خاوەن سباردە بلای ئە کردەو ..

زهید بووه جی متمانه ی پیغمبه‌ری خوا - صلی
 الله علیه وسلم - و ئاگاداری نه‌نیسه‌کانی بوو ، و
 چند جار بوو بووه سهر کرده ی له شکر و نیراره کنی ،
 و یه کئی بوو له و پیاوه لی هاتووو متمانه بی کراوانه ی
 پیغمبه‌ری خوا - صلی الله علیه وسلم - ، دوی
 دهرچوونی له مه‌دینه ، کاروباری شاری بی ئه سپردن .
 دیاره ئه مانهش شه‌وپه‌ری راستی و پاکیی و لی هاتی
 زهید دهر شه‌خن .

جا هه‌روه زهید پیغمبه‌ری خوی - صلی الله
 علیه وسلم - پر به دل خوش شه‌ویست و له بهر خاتری
 شه‌و دهستی له دایک و باوک و کمس و کاری مه‌ل گرت ،
 هه‌روه ها پیغمبه‌ریش - صلی الله علیه وسلم - شه‌وی
 زور خوش شه‌ویست و له کروکی دلیا جی کردبوو ،
 به راده‌یه‌ک تیکه‌ل به مال و منالی بوو . . . هیچ
 جیاوازیه‌کی نه‌بوو له گه‌ل مناله‌کانیا . . . هه‌ر کاته‌ی دیار
 نه‌بوایه بی تاقه‌تی شه‌بوو ، و به گه‌رانه‌وه‌ی دل خوش و
 شادمان شه‌بوو ، و به شیوه‌یه‌ک بئش‌وازیی لی شه‌کرد و

یښي نه گه ښت که سي تر نه نه گه ښته نهو پله به ..

نهو ته تا خاتوو عائشه ی دایکي ښاداران - خوا
لښی رازی بیست - بو نمونه بومان نه گپ ته وه که
یتهمبه ری خوا - صلی الله علیه وسلم - چنده زهیدی به
لاوه به پریز بووه و چنده پی خوش حال بووه پی بگات:
زهیدی کوړی حارثه گه پرایه وه بو مه دینه و یتهمبه ری
خواش - صلی الله علیه وسلم - له مالی منا بوو ، زهید
تهقی دا له دمرگا و یتهمبه ریش - صلی الله علیه
وسلم - به رووتی هه لسا یه وه بو لای که جگه له ونده ی
که یتوان ناولک و نه ژنوی داپوشی بهرگی تری له به را
نه بوو ، بهر و دمرگا و ویشته و کراسه که ی به شوینیا
را نه کیشا ، باوهشی پیا کرد و ماجی کرد ، ده به خوا
نه له وه و پیش وه نه له وه و پاش یتهمبه ری خوام -
صلی الله علیه وسلم - به رووتی نه ښووه ..

همه نهو په پری ریز و خوش ویشتن دمر نه خات
بو زهید ، به لام نهک هر همه به لکو نهو ونده دمرنگ

و باسی خوش ویستی پیغمبر - صلى الله عليه وسلم -
 بۆ زهید بآو بوو به ناو موسلماننه کانا ، ناویان نا بوو
 « زید الحیب ، زهیدی خوشه ویست » وه نازناوی
 « حیب رسول الله ، یان پیوه نا بوو ، ههروهك ئوسامهی
 کوپیشی نازناوی « حیب رسول الله و ابن حبه ، پیوه
 نرا بوو ۰۰

مرۆف که دله که ی به تهواوه تی خالی کرد له
 ههموو خوشه ویستیهك و پری کرد له خوشه ویستی
 بالفتهی خوا و پیغمبره که ی ئاوه ها بایه دار نه بیت ۰۰
 بهو جوړه سهنگین و قورس نه بیت ۰۰

دەست درێژی ناپه‌وا

ساوی مه‌ککه به دەرد و مه‌ینهت و ئیش و
ئزاریه‌وه ، به کۆمه‌کی خوا ، له موسلمانان رویت
و کۆچیان کرد بۆ مه‌دینه و ده‌وله‌تی قورانیان به‌رپا
کرد . . به‌لام له هه‌موو لاوه‌ خواوه‌نسان ر‌م و شیریان
به‌رز کرده‌وه بۆ تۆقاندن و له‌ناوبردنی موسلمانان . .
به‌ تایه‌تی تا سالی پێنجه‌می کۆچی موسلمانان به‌ سێ
دوژمنی سه‌ره‌کی ناو دوورگه‌وه په‌شوکا بوون :

یه‌که‌م : قوریش له‌ لای باش‌ووره‌وه . دووهم
غه‌طفان و هۆزه بره‌ترسییه‌کانی نه‌جد که پێوه‌ی ئالاً
بوون له‌ لای خۆره‌ه‌لاته‌وه . وه‌ سێیهم جووله‌که‌ی
خه‌یبه‌ر له‌ باکووری خۆره‌ه‌لاته‌وه .

به‌لام دوا‌ی سه‌رکه‌وتنه‌ میژوویه‌که‌ی خه‌نده‌ق ،
که‌ ئه‌وبه‌ری ئیمان‌دame‌رزایه‌ی و دان‌به‌خۆداگرتن و
کۆڵ‌نه‌دان و لێ‌برانی سه‌ربازگه‌ی ئیسلامی ده‌رخست ،

پینه بهری خوا - صلى الله عليه وسلم - ههستی کرد،
 ههروه ها دوژمنه کانش ههستیان کرد ، کهوا ئیسلام
 سوپاس بو خوا - وا به قوولی له خاکی دوورگ-دا
 ریشک دا نه کوتی ، وه ئیتر له مه ولا له شکری ئیسلام له
 هیچ هیزیک سل ناکاته وه و تازه له توانای هیچ هیزیکا
 نه له بهردهم موسلمانان کانا خوی بگری ۰۰ تا ئه وه
 بوو پهیمانی حوده ییشه له گه ل قورپه یشا به ستر ۰۰

پهیمانی حوده ییه سهرکه وتیکی سیاسی گوره
 بوو بو موسلمانان که ئه مه هندیك له
 بهر هه مه کانه تی :

۱ - دانان بوو له لایهن قورپه یشه وه به بوونی
 سیاسی موسلمانان که ئه مه یه کهم جار بوو قورپه یی
 یه کهم و گه وره ترین دوژمن بهم کاره هه لسی ۰۰ چونکه
 قورپه یش له وه و پیش وای دا ئه نا موسلمانان کان
 دهسته یه کن له فرمانی قورپه یش یاخی بوون •

۲ - ماوه درا به موسلمانان کان تا پهیمان له گه ل

چەند ھۆزىكىدا پىيەستىن كەلەوۈ و پىش ئەو ھۆزانە لە
ترسى قوپەش نەيان ئەوئىرا بەو كەرە ھەلسىن . .
ئەمەش بوو ھۆى بەھىزبوونى مۇسلمانە كان و
كەم بوونەوۈى دوژمنە كانيان .

۳ - قىلكانى يەكيتى قوپەش و جوولەك
ھاوپەيمانە كانى لە خەيپەر كە ھەمىشە خەرىكى
ھەل قانى عەرەبە بەت پەرستە كان بوون دژى
مۇسلمانە كان .

۴ - دامەزراوېيەكى بەخىشى بە مۇسلمانە كان تا
ماوۈى كەياندى ئىسلاميان ھەيى .

۵ - خەلكى سەم كارى و لارى قوپەشيان بىنى
كە دژى كۆمەلىكى ئاشتى خواز وەستاوۈ ، كە نىيازى
رېزگرتى مالى خوابان ھەيە !

۶ - پىغەمبەرى خوا - صلى الله عليه وسلم -
ئاوۈرى دايدەوۈ بە لاي پاشا و ئەمىرە كانى خۆرەلانى
ئاوۈرەستەوۈ ، تا دەنگى راستيان بە گوئىدا بەدا و بانگان

کا بو سهر رښاري ئيسلام و له دهوري هيزي
به رسمه ندووي ئيسلام جهم بن و به خدمت کردني
ټاينی خوا له هردوو ځاياندا به هر مه ند بن .

۷ - له ههمان کاتا و پش هموو شتيک پنځه مېري
سهر کرده - صلى الله عليه وسلم - هلمه تي شيرانه ي
برده سهر هيزي شبر په نجه ي جووله کي خه پهر ، تا
دهست کوټايان بکا له دزايه يي ټاينی خوا و کوټه لي
ټيمان دار ، که نه وان له هموو کهس زياتر له راسني
ثم ټاينه بي گهرده شماره زا بوون و نه بواب
پش هموانش ټيمان پټايه . .

۸ - ټاوپدان ه و يه ک به لاي ده وله تي روماني
پرمه ترسيه وه و ټاموزگاريه کي کرداري بکريت تا
تاوس ټاساي خوي گيت نه کا و نه نازي به ده وله تي
به هيز و له شکري زور و زه بنده يدا و با چاک بزاني
له شکري ئيسلامي گم و گم تفاق خوي له گه له و
ه هيزي ټيمان جهنگ نه کا و له پټاوي ئيسلامدا مردني

زیاتر لا مەبەستە تا ژیان ، لە بەر ئەوە هیز نە چاری
بکا ..

ئەمەش دواى ئەوەى پێغەمبەرى خوا - صلى الله
عليه وسلم - بە شێوەیەکی ناشیی خوازانە و بەودەپى
رێزەو نامەى نارد بو پاشا و میران تا لە بانگی خوا ،
بە خۆیان و گەلەکانیانەزە ، ئاگادار بکړن و شەرمەزاریى
قیامەتیان بە سەرا نەپێ و موسلمان ببن وە یا ئەگەر
نەبوون بیانووین نەمێنێ .

ئەو بو لە مانگی رەبیبى یە نامى سالى هەتەمى
ئوچیدا پێغەمبەرى خوا - صلى الله عليه وسلم -
کە عى کورپى عومەیرى ئەزدى لە گەل چواردە
موسلمانى ترا بەرەو غوور نارد تا گەشتە «ذات اطلاق»
لە خاکی شام ، کە ماوەى شەش سەد میل زیاتر ئەبوو
و ئەکەوتە بولقاء کەوا حاریشى کورپى ئەبورشومەرى
غەسسانى بە ناوى ئیمپراتۆریەتى رۆمانیەو
فەرمان رەواى ئەکرد . . ئەوەى کە زیاتر دێتە بەر بیر

ئەرکی سەرشانی ئەم دەستە موسلمانە بلۆ کردە وە ،
 گەیانەنی ئیسلام بوو ، بە شیوەیەکی ئاشتی خوازانە ،
 بە و مەرجەیی خۆیان بگەیهنە خاکی شام ۰۰ چونکە
 دیارە ئاگدار کردنی ئادەمیەکان لە ئایینی پاکی خوا ،
 ئەرکی سەرشانی هەموو موسلمانیکە ، ئەگەرچی هەموو
 جۆرە سزا و مەینەت و چەرمەسەریەکی بێتە بەر
 دەم ۰۰

کاتی دەستە موسلمانە کە گەیشتە ئەوێ ،
 کۆمەڵکی زۆر لە عەرەبە گاورەکانی غەساسینە - کە
 هەموویان ئەسپسوار بوون - هەلمەیان بوو هێنان و لە
 ناخۆفا دایان بە سەریان ۰۰ هاوێلان ناچار بوون
 بەرگری لە خۆیان بکەن و بچن بە گزیان ، تا
 سەرەنجام چواردەیان بە شەهیدی سەریان نایەو و
 جگە لە زامداریکیان ، کە لە کاتی تاریکی شەودا خۆی
 رزگار کرد و بە هەرحال بە زامەگەیهو و خۆی
 گەیانەو و مەدینە و هەواڵەکی دا بە پێغمبەر - صلی
 اللہ علیہ وسلم - ، کەسیان دەر نەجوو • ئەمەش لە

وہ لایمی ٹھو بانگہ بی گہردہ دا کہ بانگیان کردن بو لای
خوا و باوہ پھتیاں بہ رۆزی زیندو و بوونہ و •

کاتی پیغمبری خوا - صلی اللہ علیہ وسلم -
ٹھم ہوا الہی بیست زوری پی ناخوش بوو ، بویہ
برپاری دا مینیک لہ ہاوہ لان دروست بکا و تہمی ٹھو
ہو زانہی پی بکا ، بہ لام ٹھو نندہی پی نہ چوو ہوا الی
پی گیشٹ ٹھو نہ فامانہ لہو ناوچہ یہ نہ ماون و
گواستو و یانہ تہوہ بو شوینیکی تر ، بویہ وازی لہ
برپارہ کی جینا ••

وتمان : پیغمبری خوا - صلی اللہ علیہ وسلم -
ٹاوپری دایہوہ بہ لای پاشا و ٹھمیرہ کانی خورہ لانی
ناوہ پراستہوہ ، تا دہنگی راستیان بہ گویدا بدا و بانگیان
بکا بو سہر ٹیسلام •

بو ٹھمہ پیغمبری خوا - صلی اللہ علیہ وسلم -
لہ سہرہ تائی سالی ہشتہمی کوجیدا چہند ہاوہ لیککی
ہل بزارد بو ہر گرتن و گہ یاندنی نامہ کانی بہو

باشایانه ، له کاتیکا که نامه کان نامه یی ناشتی و
مانگ کردن بوون ، دوور له هه پشه و ترساندن به
جهنگ و هیرش ..

یه کئی له و تیراوانه حاریشی کوپی عومه پری
مه زدی بوو که نامه یه کی دایتی بو باشای بو صرا و
جهولان ، حاریشی کوپی نه بووشومهری غه مسانی ..
روشت هه تا که مشته دنی موته له بولقاء شوره جیلی
کوپی عومری غه مسانی تووش بوو ، که یه کئی بوو
له وانه ی کاروباری پاشا حاریشان هه له ته سوو پراند .

شوره جیل له هه له گری نامه یی پرسی :

— بو کوئی نه پوی ؟

+ بو شام ..

— له وانه یه له تیراوانی موحه مه د بیت ..

+ به لئ ..

له سهو ته توند دمست و پئی بهست و ئینجا

دای له گوردنی و شه هیدی کرد ..

ئەمە بەگەم جار بوو تیرداری یغەمبەری خوا -
صلی اللہ علیہ وسلم - بکوژری ، لە بەر ئەمە کتیی کە
بستی بە لایەو زۆر گران بوو . .

لە پال ئەم دەست درێژیانەدا پاشای غەسسانیی ،
حاریشی کوپی ئەبووشومەر ، کەوتە هەپەشە کردن ،
گوا یا نیازی وایە لەشکر بە ریی بکا و هەلمەت بەریتە
سەر پایتەختی ئیسلام ؛ ئەمەش لە کاتیکا بوو کە
یغەمبەری خوا - صلی اللہ علیہ وسلم - شەجاعی کوپی
وەهەبی ئەسەدیی ھاوێلی بە نامە یەگەوێ نارد تا حریت
ئاگادار کات . .

کە نامەگە ی خویندەو ، وتی : کتیی ئەتوانی مۆلک
و دەسەلاتم لێ بستی ، من ئەچمە سەر ئەو ، ئەگەرچی
لە یەمەنیش بێت بەلام ئەو بوو قەیسەر رازی نەبوو .

عیره بی پیسهوا

پیغه بهری خوا - صلی الله علیه وسلم - عیره تی
قبولی نه نه کرد دوزمن ده ست دریزی بکاته سهر
موسلمانان ، له هه مان کاتا حمزی نه نه کرد کافر له شکر
به ری بخا و بهره و پایته حتی ئیسلام بکه و یته ری ، چونده
له شکر ئیسلام کاتی که که ماروو بدری توانای جه نلی
نامینی و دوزمن به ئاسانی زال نه بی به سهر یا ..

بویه پیغه بهری خوا - صلی الله علیه وسلم - له
بهر نه مه و له بهر هه ر دانیسه تیه که له دلیا بوو بی ،
بر یاری دا له شکر یت به ری بخا و به شیوهی هه له تیکی
سهر بازی گه ووه ، هیزش بکاته سهر خاکی شام تا
دهر سیک چاکی نهو عه ره به به گاور بووانه دا بدا که
بوونه ته نو که ری رومی گاوری ستم کار و حاک و
میلله بیان خستوته زیر پیه وه .. وه تا له شکر
موسلمانان به شیوهی « کرداریی » بی سه لیتی پو
رومانه کان که خاکی ئیسلام زور له وه به هیز تر و

سهخت نره که دوژمنی کافر بیر له هتیرش کردن بکانه وه
بو سهری و پی بنیته خاکی « لا اله الا الله ، وه .

جا بو نه نجام دانی نه م مه بهسته پیرۆزه - مه بهستی
پارامستی سایه و سینه ری به نامه ی « لا اله الا الله ، ،
تا بر و فایه تی پی بحه سیته وه - یغه مبه ری
خوشه ویستمان - صلی الله علیه وسلم - سی هه زاری
له چاک ترین و تی که یستوو ترین ها وه له کانی هه ل برارد
.. سی هه زار له و ئیمان دارانه ی که به م فهرمووده یه ی
تی که یاند بوون : که هه ر موسلمانن به به روه راریتی
خوای گه وره و ئایینی ئیسلام و یغه مبه ریتی موحه ممه د
- صلی الله علیه وسلم - رازی بیت ، به هه نستی
مسوگه ره ، جا نه وه بوو نه بوو سه عیدی خودریی - خوا
لی رازی بیت - سه ری له م فهرمووده یه سوپ ما و
داوای کرد دوو باره بوی بلیته وه ، که بوی دوو باره
کرده وه ، تی که یاند که کرده وه یه کی نری چاکیش
هه یه ، خوای گه وره سه د بله ئیمان داری پی به رز
نه کانه وه له به هه شتا و نیوان هه موو دوو بله یه ک وه ک

نیوانی ئاسمان و زهوی وایه • نه بووسه عیدیش خیرا
 ههوالی نهو کرده وه چاکه ی پرسی • فه زمووی : جیهاده
 له پیناوی خوادا ، جیهاده له پیناوی خوادا :

عن أبي سعيد الخدري - رضي الله عنه - أن رسول
 الله - صلى الله عليه وسلم - قال : « من رضي بالله ربا ،
 وبالإسلام دينا ، وبمحمد رسولا ، وجبت له الجنة » .
 فعجب لها أبو سعيد ، فقال : أعدها علي يا رسول الله ،
 فأعادها عليه ، ثم قال : « وأخرى يرفع الله بها العبد دائة
 درجة في الجنة ، ما بين كل درجتين كما بين السماء
 والأرض » . قال : وما هي يا رسول الله ؟ قال : « الجهاد
 في سبيل الله ، الجهاد في سبيل الله » . رواه مسلم .

لهشكری چاكويست كوكرايه وه • • بهلام
 موسلماننه كان نه يان نه زانی بهره و كوئی نه پۆن ، ناله
 شار ده رجوون و جورفيان کرده سهربازگه ، كه چه نه
 ميلك له مهدينه وه دوور بوو • ئينجا له وئى ئاگادارى
 كردن پيويسته سنوورى دوورگه بپرن و بچه خاكي

شامه‌وه و بچن به گز نه و دوژمانه‌دا ، که به ناپه‌وا خوینی
موسلمانان کانیاں ریژا •

هه‌ر له و شوینه‌دا پیغه‌مبه‌ری خوا - صلى الله عليه
وسلم - فه‌رمانده‌ی گشتیی بو له‌شکر هه‌ل‌بژارد: زه‌یدی
کوپی حاریته سهرکرده‌ی له‌شکر بیت ، نه‌گه‌ر نه‌و
شه‌هید کرا ، جه‌عفهری کوپی نه‌بو طالب ، وه نه‌که‌ر
نه‌ویش شه‌هید کرا ، عه‌بدو لای کوپی ره‌واحه ، خو
نه‌گه‌ر نه‌ویش شه‌هید کرا ، نه‌وا با موسلمانان کان و
پاوماقولا‌نی هۆزه‌کان کو بکه‌نه‌وه و به‌ پی یاسای
شوورای ئیسلامیی کئی به‌ چاک نه‌زانن هه‌لی بژیرن
و بی‌که‌نه‌ فه‌رمانده‌ی خو‌یاں ••

له‌و کاته‌دا که له‌شکر له‌ جورف دا وه‌ستا بوو ،
موسلمانان کان هاتن بو به‌پیی‌کردن و خواحافیزی •
پیغه‌مبه‌ری خوایش - صلى الله عليه وسلم - ئالایه‌کی
سپیی ئاماده‌ کرد بو فه‌رمانده‌ی له‌شکر ••

به‌م شیوه‌یه سێ هه‌زار سهربازی جه‌نگاوه‌ری

به غیره تی ئیسلام ۰۰ دینه ی پایته ختیان به جی هیشت ، که
ته ۰۰ یه کم له شکری بوو تا ته و کاته بو پیغمبه ری خوا
- صلی الله علیه وسلم - کو بیته وه و له ژیر دهستی یه ک
ورماده دا بیت ۰۰

له رۆزی جومعه ی مانگی جه مادی یه که می سالی
هه شته دا له شکری چاڤ ویست که وته ری ۰۰ به ره و شام
۰۰ بو جهاد ۰۰ بو بهرز کردنه وه ی بانگی خوا به رستی
۰۰ بو روشن کردنه وه ی سه رزه وی به روشنایی
قورئان و سوننه تی پیغمبه ر ، موسلمانان کان که وته ری ۰۰
که وته ری ، دوا ی ته وه ی که پیغمبه ری خوا
- صلی الله علیه وسلم - مه بهستی جهنگی ئیسلامی
پیشان دا بوون ، تا جهنگی ئیسلامی جیا بیت له جهنگی
نه فامی ۰۰

ته وه بوو ته و جار هه وه هه موو جار یکی تر
ئاموزگاری کردن تا به ناوی خوا وه و به پشتیوانی خوا
و له پیتاوی خوا دا و له سه ر ری پره وی ئوممه تی
پیغمبه ری خوا بکه ونه ری ۰۰ بی پرسی ته میر ده ست

ته بهن بۆ دهست كهوتى جەنگ ، ناپاكىي ته كهن ، لووت
و گوتى كوژراوانى دوزمن ته كهن ، منال و ژن و پىرى
به سالا چوو نه كوژن، وهك له روانگه ي تهيم فهرمووده يه وه
بۆمان ده رته كهوتى :

كان - صلى الله عليه وسلم - اذا بعث سرية قال :
« بسم الله وبالله وفي سبيل الله وعلى ملة رسول الله ، لا تغلوا
ولا تغدروا ولا تمثلوا ولا تقتلوا وليداً ولا امرأة ولا شيخا
كبيرا » .

رواه أبو داود والطبراني

سهركرده كانى له شكرى موسلمانە كان هەر به
شيوەى پيغمبەر ، هەوليان دا دوزمنان لەم هيرشهيان
ئاگادار نه بن ، تا له ناخۆفا بدهن به سهريانان ، به لام
جووله كه و دهستەى موناقيق خيرا هەواله كهيان
گەياندبوو تا رۆمه كان ئاگادارى خۆيان بن . .

دله رهشه كهيان خۆى پى نه ته گيرا ، ته كه پان له
هه موو ساتيكدان پاگانده بۆ موسلمانە كان بكەن و ورەى
دۆزمنە كانيان بهرز كه نهوم . .

دهریای فراوان و دوورگهی بچکۆله

یه کهم کهسێ - که له جاسووسه کانی رۆمانه وه ،
ئهوانه ی له مه دینه دا ئیشیان نه کرد - هه والی هێرشه
موسلمانه کانی زانی ، شوره حیلێ کورپی عه مرێ
عه سهانی بوو ، که کار هه ل سووپته ری رۆمه کان بوو
له سه ر ناوچه کانی باشووری شام که هاوسنوور بوون
له گه ل دوورگه دا . . . ته وه ی حاریشه کورپی عومه یری
ئه زدی - ئیرازی پتغمبه ر - صلی الله علیه وسلم -
بو لای پاشای بوسرا و جه ولان - کوشت .

به به له هه والی هێرشه که ی دا به رۆمه کان و
خویشی دهستی کرد به کو کردنه وه ی له شکر له هۆزه
عه ره به نو که ره کانی رۆم ، له هه مان کاتا سدووسی برای
له گه ل بچه ند پیاویکیا نارد تا هه والی موسلمانه کان
بزانن .

لهشكرى موسلمانان كان بهر و ژوور له سهر ردهوتى
 خوى بهردهوام بوو ههتا گهيشته « وادي القري » و
 لهوي چهند رۆژي حهسايهوه و ديسان كهوتهوه رى •
 له ريگادا پيشهنگي لهشكرى موسلمانان كان تووشي
 دهستهكهى سدووس بوون و ههر له ناو خاكي دوور گهدا
 كهوته جهنگ و له تهنجاما سدووس كوزرا • بهمه
 شورهحيلي براي ترسيكي زوري لى نيشمت و دادى
 برده بهر سهر كردا يهتبي بالاي رۆمه كان - كه لهو كاتهدا
 له گهال پاشا هيره قلدا له « بيت المقدس » بوون • شهوه
 بوو به پهله كۆمهكيهكى زوريان بوو نارد •
 رۆمه كان به ماويهكى كه لهشكريكى درووسه
 هزاريان كو كردهوه : صهدهزارى رۆمانيى بوو كه
 تودورى براي پاشا هيره قل سهر كردهى بوو • وه صهده
 هزارينسى له هۆزه عهربه به گاور بووه نو كهره
 پاره په رسته كان كو كرابوويهوه • هه موووشي له شارى
 « ماب »^(۱) كو بوو بوويهوه •

(۱) شارى كهركى ئيستا له ولاتى ئهردهن •

لهشکری موسلمانان کان نهوه بوو «وادي القري» ی
بهجی هیت و سنووری دوورگهی له نزيك ته بوو کدا
بریی و به ناو خاکی شامدا رووی ههتا گه یشته شاری
«مهعان» ، ناوچهی بولقام له نهردن ..

لهو شارددا زهیدی کورپی حاریشهی فدرماندهی
گشتی موسلمانان کان ، لهو سهربازه موسلمانانوه که
ناردبوونیه ناو خاکی دوژمنهوه بو ههوال زانین ، ههواي
ژمارهی لهشکری روومه کای زانیی که دورسهه ههزاره
و به دهیانی ههزاریش ته سپسوازی پرچه کیان
له گه لایه ..

خیرا نهه پرسیاره هاته بهر دهی :

نایا لهشکرێکی بچکولهی سێ ههزاری تهوانی له
بهر دهه دووسه ههزار جهنگاوه را بوستهی و دامهزراو
بیت ، چ جای شکاندن دژمن و سهرکهوتن به سهریا ؟
به وینهی فدرماندهیه کی موسلمانان شمارهزا ، له
خویهوه بریاری نهدا ، به لکو ههموو نهیره کانی لهشکر

و فرمانده کانی که تیه کان و سه رو کی هوزه کانی بانگ
کرد بو کو برونه و هیه کی پهله تا تم هه و اله بیستن و
پریاریکی له سه ر بدهن •

له تمه جاما رای فرمانده کان هاته سه ر دوو شت :

هه ندیکیان رایان وا بوو جهنگ نه کهن تا پرس
بکهن به یتغم به ری خوا - صلی الله علیه وسلم - • وه
هه ندیکیان رایان وا بوو بچن به کتر دوزمنا • دواي دوو
روژ له وت و ویت ، رای دووهم په سه ند کرا و پریاریان
دا بچن به کتر دوزمنا •

زهیدی فرمانده چاوه پروانی پریاری موسلمانان کان
بوو •• بینی وا به جاریکا جهزیان له هیرش و جهنگه ••
جهزیان له شهیدیی و بهه شته •• نهویش - خوا
لیی رازی بیت - وه نه بی له وان که متر عاشقی شهیدیی
و بهه شت بیت ، بویه فرمانی ده ر کرد بو هه موو
به شه کانی له شکر تا له مهعانه وه به ره و رووی
رومه کان و عه ره به به گاور بووه کان بکه و یته ری ••

له هه مان کاتا رۆمه کانی شی ، به ره و موسلمانانه کان ،
 له شکره گه وره که یان خسته ری .. له شکری چی ؟
 له زه ی به زه ویی خسته بو .. ته وت زنجیره شاخیکه
 و که وتۆته ری .. تپ و تۆز و نرکه و گاله و دهنگی
 دهۆل ، له ئاسمانا خسته بو و بوونه وه ..

موسلمانانه کان هاتن سه یڕ ته کهن وا له شکری زۆر
 و زه بهنده له دی یه که له دی یه کانی بولقاءدا که پێ
 ته وترا : مه شاریف ، سه ربازگهی دروست کردووه .

ته بێ رۆمه کان چۆن سه یڕی ته و له شکره
 بچکۆله یان کردبێ که له هه موو باریکه وه بو
 به راورد کردن نه ته شیا ..

موسلمانانه کان وره یان بهرز بوو ، چونکه به راستیی
 ئیمان دار بوون و مان و مرئیان به لاوه یه کسان بوو ..
 یا سه رکه وتن وه یا شه هیدی ..

برسیاری دێته بهر ده ممان :

رۆمه کان که بیستیان وا موسلمانانه کان به له شکریکی

هیدایهت دانی گهله چهوساوه کان ..

رومه کان وهما نیازیان بوو به يهك لي دان ئيسلام و
له شكري ئيسلام شوينه واري نه ميني ؛ زياد له وهی ترس
و له رزیکي زووی هیزی بازووی موسلماننه کان چوو بووه
دلپانه وه ، به تایبه تی دواي تيك شكاني قهلاي سهختي
جووله کهي خه بهر به دهستی له شكري موسلماننه کان له
سالي پيشوودا ..

زه يدي فرمانده له گهله کومه لهی نه رکاني
له شکردها دهستيان کرد به نه خسته کيشان بو جهنگ ..

خوا يارمه تی دهره ..

له شكري ئيسلامي ، وهك بچروكه ، وه هايش
تازيه .. له کومه له ئادميزادتيك دروست بووه كه له وه
و پيش به ژداريي جهنگي وهما گه وره يان نه کردووه .
بگړه فرمانده که يان بهنده يه کي خزمهت گوزار بووه ،
له شكري روْميش چهند سه ده يه که به ژداريي جهنگه
جيهانيه گه وره کان نه کا ، به تایبهت له گهله ساسانيه کانا ..

که نه خشه یان کیشما ، نه وه یان خسته یش چاو ،
تیۆدۆر بیر له شیوازی گه مارۆدان بکاته وه و نه و کاته
به ئاسانی بتوانی ، یا به جارئی له ناویان به ری ، وه
یان ناچاری خۆ به دهسته وه دانیان بکات .

ئهمه زۆر ئاسانه بۆ له شکریکی ودها گه وره ، بتوانی
له شکریکی ودها بچووک گه مارۆ بدات و ویستی خوی ،
له کوشتن و برپین و به دیل گرتن ، به دیی بیتی . . .

ههروایش بوو ، تیۆدۆر ههه له سههه له سههه بئاغیه
نه خشه ی کیشما بوو بۆ له شکره که ی و ههه گیز نه نه هات
به بیریا له کات ژمیریک زیاتر جهنگ بخاییتی و
له شکری موسلمانانه کان به سههه زه وه یه وه ما بی !!

ئه گه تیۆدۆر ئهمه ی بۆ ههه که سی باس بکرا دایه ،
ژییری په سههه ندی نه نه کرد یه کئی بتوانی وته کانی به ریته
دوا وه . . یان له ناو بردنی یه کجاری ی وه یان
خۆ به دهسته وه دانی دوا سههه بازی موسلمان . . چونکه
نه وه له شکره دوو سههه ههزاری یه ی رۆمه کان ، په نجا

ههزاری تهسب هوار بوون ، تهو سهو و په نجا که یشی
به ئاسن و زری و قه ئاسان و چاکترین کلاوی پولا
خویان داپوشی بوو ..

کورته کهی له شکری روم ، تا تهو روزه ، له
چاکترین و تهووترین له شکره کانی جیهان بوو له مهشوق
و چه کدا ..

زهیدی فرمانده ، چونکه خوی له گهلا بوو ،
تهمی زور چاک تهزانی ، بویه پیش دهست پی کسردنی
جهنگ پیری له مه کرده وه و نه خمه ی بو کیشا ، لای
دایه دنی (موته - موته) و سهرباز کهی تیا دروست
کرد ، تا لهو شوینه دا دوژمن نه توانی جوار دهوریان
بگری .

ئینجا کاری سهرشمانی هه موو فرمانده یه کی دیاری
کرد : پیاوماقوولیکی نه وه ی عوزدی کرده فرمانده ی
دهسته راستی له شکر ؛ که ناوی قرطبه ی کورپی

قەنادە (۲) بوو ، وە عەبايەى كۆپى مالىكى ئەنصارىنى
كردە فەرماندەى دەستە چەپى لەشكر .

بەلام دَل و ناكروكى لەشكر هەرسى فەرماندە كەى
لە گەلا بوون : زەيد و جەعفر و كۆپى رەواحە .

هەر ئەرەندە بوو لەشكرى مۇسلمانەكان دابەزىيە
موتە ، ئىتر شالۆى لەشكرى رۆم رووى تى كردن ..
رووى تى كردن بە فیز و دەمار و خۆهەل كىشائىكەو ..
لە شىوہى شەپۆلى بە گوزمى دەريا ، چەپۆكانى بوو ..
لەشكرە بچكۆلە كەى ئىسلامىش لە موتەدا خۆى
دامەزراند بوو ، بەلام لە دوورگەيە كى بچكۆلە ئەچوو ،
كە هەموو ساتى مەترسى ئەوہى لى بگرى لە لاين
دەريايە كى بان و پۆرى سەرشتەوہ نوقوم بگرى ..

(۲) ئەم مۇسلمانە بوو سەرکردەى لەشكرى عەرەبە
بەگاوربووہكان - مالىكى كۆپى رافىلە - ى
كوشت ..

به راستی هه‌لۆیستی موسلمانان هه‌لۆیستیکی
 سامناک و پر مه‌ترسیی بوو .. چاو و میتسکی له خسته
 نه‌برد و له کاری نه‌خستن .. جه‌رگ و هه‌ناوی دا
 نه‌خست .. نه‌وه‌تا نه‌بوو هوره‌یره - خوا لێ زازیی
 ییت - ، که یه‌کتی بوو له‌وانه‌ی به‌ژداریی موته‌یان کرد،
 ئهم راستیه‌مان بۆ ده‌ر نه‌خا که تا ج راده‌یه‌ک ئه‌و رۆژه
 ،ایه‌ی ترس و له‌رز بووه ، دواي نه‌وه‌ی نه‌وه‌یه‌وه
 خه‌لک و چه‌ک و تفاق و ئاتوون و ئاوریشه‌یه - له
 دروره‌وه - نه‌بینن . نه‌بوو هوره‌یره نه‌لێ : کاتی چاوم
 به‌وه کهوت چاومی له خسته برد .

ئابته‌ی کورپی نه‌قه‌رم^(۳) وتی : نه‌وه چیه

(۳) ئابته‌ی کورپی نه‌قه‌رمی به‌له‌ویی : هاو‌په‌یمانی
 نه‌نصاره‌کان بوو .. به‌ژداریی جه‌نگی به‌دری
 کردووه (الرسول القاند - ۱۳۵) .. له‌گه‌ل
 عو‌ککاشه‌ی کورپی خرویه‌یلیدی نه‌سه‌دی ، شه‌هید
 کرا ، له‌و کاته‌دا که طوله‌یحه ئازاوه‌ی داوا کردنی
 پیغه‌مه‌رایه‌تی ، بۆ خۆی ، به‌ ساخته ، نابوو یه‌وه

ئەبووھەریرە ؟ ئەلئی خەلکینکی زۆرت بەر چاۋ
ئەکەوئ ؟!

وتم : بەلئ • وتی : چاوت لیمان نەبوو لە بەدرا

و خالیدی کوپی وەلیدیش ھەردووکیانی کردە
چاوساغ و ھەوالزانی لەشکری خیلافەت ، کە
ئەو بوو لە ئەنجاما لە نیوان لەشکری خالید و
ئەو لەشکرەدا کە طولەیحە ھەلی خەلەناند بوو و
کۆی کردبۆوە ، جەنگی بوزاخە میژوویی رووی
دا . . .

ئەو بوو لەشکری خالید سەر کەوت و طولەیحە
دوای تێکشکانی ، لە داواکە ی پەشیمان بوویەووە و
تەوبە ی کرد و گەڕایەووە سەر ئیسلام • جا
ئەگێرئەووە ئەبووبەکر - خوا لئی رازی بیت - روو
ئەکاتە طولەیحە و پیتی ئەلئ : چۆنم خۆش بویت ،
تۆ ئەو دوو پیاوچاکەت کوشتن ، عوگکاشە ی
کوپی موحصین و تابیتی کوپی ئەقەرەم ؟ طولەیحە
وتی : خوای گەورە بە دەستی من ریزی بەوان
بەخشیی (بە وەرگرتنی پلە ی شەھیدی) ، بەلام
بە دەستی ئەوان منی ریسوا نەکرد (تا بە کافر ی
بی کوژن) . . .

(چۆن خوای گهواره پشتهی کفری زور و زه به دمی بو
داین به زه ریدای) یتیم به زوری له شکر سهواکه وین !

جا کئی گلهیی له نه بوو هوپه یره نه کا ؟ له هیچ
کس گلهیی ناکرئی ، کاتی کیشانه و یوانه دا بنی بو
نه دوو له شکره و دواي بهراورد کردیان به ته مای
تیاچوونی موسلمانان کان بی ، نهک شکان ، به لکو تیاچوون
•• تیاچوونی به کجاری ، که بریتی بی له ریشه کهن
بوونی ئیسلام به ته وایی ••

خو نه گهر له شکری ئیسلام ، که ژماردی له شکری
رومی زانی ، بریاری که پانه زه بی بو مه دینه بدایه به
بی جهنگ ، هیچ گلهیه کی لی نه نه کرا • به لام - هه
چهنده نه یان توانی بکشیته دواوه - بریاریان دا خو یان
بدن له له شکری کافران ، ئیتر نه وه بوو به ره و موته
هه له تیان دا ••

که سنی نه له جیهانا دانی پیا نه نی که نه مه هه له ته
و نه مه بریاره چهنده پر مه ترسیه •• وه هه له شکر ئیک

و هەر فەرماندهیهك به کاری وا هه‌لسیی ، به یامه‌ای
 سه‌ربازی ، سزا ئ دریت . . به تایه‌تی له‌م چه‌رخه‌دا ،
 هەر سه‌رکرده‌یهك ئه‌و بریاره‌ ده‌ر بسکات بۆ هێرش و
 جهنگ کردن ، وه‌ك ئه‌وه‌ی که زه‌یدی کۆری حاریشه‌ و
 یاره‌یه‌تی ده‌ره‌کانی ده‌ریان کرد ، ئه‌زا راسته‌وخۆ ئه‌دری
 به‌ دادگا ، گوايه‌ ئه‌مه‌ مه‌به‌ستی فه‌وتاندنیکی مسو‌له‌ری
 له‌شکر بوو .

به‌لام له‌شکری قورئان جیاوازه . .

فەرمانده ، بۆ ئه‌م جو‌ره‌ کارانه ، نادرێ به‌ دادگا ،
 چونکه‌ دوا‌ی مه‌مانه‌یه‌کی ته‌واو فەرمانده‌یه‌تی پێ
 سپه‌راوه . . ئینجا چ فەرمانده‌ و چ سه‌ربازان ، هەر
 هه‌موویان ، چه‌ندی به‌ ته‌مای شه‌هیدین ، ئه‌وه‌نده‌ به‌
 ته‌مای ژیا‌نی دنیا و سه‌رکه‌وتن تیا‌یا ، نین . شه‌هیدبوون
 له‌ پتای خرا‌دا ، ئاواتی راسته‌قیه‌ی ئیمان‌دارانه ، تا
 به‌ کۆمه‌کی خوا ، بگه‌نه‌ به‌هه‌شتی نه‌برآوه . .

بلیسہی ناگری جہنگ

ہر سنی فرماندہ کہ : زہید و جہ غفر و گوپی
 رہ و احہ ، لہ ریزی یہ کہ می پیشہ و لہ ہشی
 دلی لہ شکر دہ وستان .. بہ رامبر دوزمنی زور و
 زہ بہ ندہ وستان .. بہ دلیکی پر لہ ہتری کوئل نہ دہرہ وہ ،
 بہ سہری بہ رز دہ ، وستان .. گیانہ کانیاں زور
 ہدزران تہ دایہ قہ لہم .. چونکہ لہ گہل خوشہ ویستی
 نار کروکی دایانا مامہ لہ یان تہ کرد .. گیانہ نوورانہ کانیاں
 بہ خوا تہ فروشت ..

چوونہ پیشہی پیشہرہ ، تالہ پیشہ ہموو
 سہر بازیکہ وہ شہیدیان دہست کہوی •
 تہی کی کاروباری لہ شکر بریت بہ ریوہ دواہ
 شہید بوونی تہوان ؟

تہ گہر لہ شکر وک تہوان خوی فروشتہی بہ خواہ
 خرای گہرہ خوی یاریز گاری بو تہ تیری ..
 • وکفی باللہ وکیلا « الاحزاب / ۳ •
 • وکفی باللہ ہادیہ و نصیراً « الفرقان / ۳۱ •
 • وما النصر الا من عند اللہ « الانفال / ۱۰ •

لەشکری قورپان خوین چاوی برپی بووه ئاسمان،
تا لە رحمت و سۆزی بە لێ ماری برژیتێ بە سەریا ..
ئەم بەرامبەر بە کافر وەستانە و بە هەرزان دانی
خوینە کەمی بە کردەووی چاک بو بژمیری و لە ئاگری
دۆزخ رزگاری بکا ..

جەنگ دەستی پێ کرد .. لە بەرزترین پلەدا
.. و سلمانەکان دامەزراویان نواند .. بە راستی تەنها
ئێوانی راستەقینە وەر و پێزی ئادەمیزاد بگەیەتێ ئەو
پلە .. دەریایەکی هێرش بێت بو دوورگەیەکی
بچکۆلە و هێشتا شەبۆلە بەتەوژمەکانی بە توندی بگێڕتێ
دراو ..

بەلێ ، بیروباوەری دامەزراو و لێ بپان و
کۆل نەدان بو بەرزکردنەووی ئالای « لا اله الا الله » ،
هەموو یاسایەکی ، کێشانە و پێوانەیەکی ، ئەگۆری .
ئەو سەلمێتی کەوا مەرج نە هەموو جارێ سەرکەوتن بێ
زۆری تفاق و لەشکر بێتە دیی ..

لەشکری رۆمەکان جار لە دوا جار شالاولی

ئەمىتتا .. سەربازەكانى ئىسلامىيىتى ، بىخ تفاق ، لە بەر
 دەميانا ، مەردانە ، وەستا بوون .. شەپۆلەكانى ئەشكرى
 خوانەناس خەرىك بوو بە جارىكا خواناسەكان قووت
 بەدات ..

ئەبوايە ئەم جەنگە ئەشيار و ئاھەمرارە چەند سايىكى
 كەمى بخاياندايە .. ئەبوايە بە يەك لەيشتن و
 تەواو كەردنى مۇسلمانەكان پىكەووە بوايە ، (ھەر وەك
 سەركەردە كاي رۆم بىريان لى ئەكەردەو) . كەچى بە
 پىچەوانەو ، ئەو مى كە كەستى بە تەماي ئەبوو ھاتە دىيى
 .. لەشكرە بچكۆلە ئەوپەرى غىرەتى نواند . پالەوانانە
 دەستى ئۆشەند . زۆر و زەبەندە لاكى گاور دەشتى
 داپۆمىي .. جەنگ ھەوت رۆزى خاياند ..

سەربازە كۆل نەدەردەكانى قورپان ..

سەربازە بەوفاكانى پىغەمبەرى خوا ..

سەلامتان لى بىخ ..

سەلامتان لى بى لە ھەموو مۇسلمانىكى بەغىرەتەو ..

خۆم به خه جالهت ته زانم .. توو کي له شم گرز بوون ..
موو چر کهم به لاشه دا دیت .. چاوم فرمیسکیان تیا
قه تیس ماوه ، کاتی که میستان و زوژی دوزمن دینم به
بیرمدا ..

چۆن بهر مه تان ته گرت ؟

چۆن زیره تان نه ته کرد ؟

چۆن دهستان شمشیری ته گرت ؟

دیاره وه لامیش ئاسانه :

کۆمه کبی خوا .. یارمه تیی خوا .. پشه شیوانیی
خوا ، بو ته وانهی دلیان پره له ئیمان ..

لهو روژه ناسکه دا و له خاکی کافردا .. گه وره ترین
هیزی کافری تهو روژه .. تیره ی قاره مان له بهر ده میا
بهو بهری غیره ، وه شه لاوه کاتیان بهرچ ته درایه وه ..

خۆشه ویسته کانم .. خوای گه وره گه یشته فریای
تیره ی به غیره ت .. خوا یارمه تیی تیه ش بدات ، لهو

سه رچاره پاکه وه که یتوه بهر وهرده تان لئی وهر گرت ،
بهرو وهرده و رگرین . .

به لئی . . غیزه تی موسلمانان به شیوه یهك بوو ،
هر چه نده لهشکری دوزمن یهك له دزای یهك هیرش
و ماللوی تههیتا ، بهلام توانیان بی وهستین . .

به لئی ، له هیرش و بو پیمه وه هاتن بی وهستین .
سه لاندیان غیرهت تههالا ی موسلمانان . . دزای
وهستاندنن رۆم ، خویان به وه وه نه وهستان . . تههجاره
نۆبهی دهست و بازووی موسلمانان شمشیر دا اریته
خواره وه بو سه ر کللوی بۆلا و زرینی کفر . . تههجاره
موسلمانان کان هیرشیلان دهست یی کرد . . به صه ده ها
لاشه ی رۆم و عه ره به نۆکه ره کانیا ن له و ناره دا خه ت ،
به لام هیرشه کان کبریگه ر بوون . .

هه ر مردن نیه ؟

له هه ردن به و لاره چی تر هه یه ؟

خۆ ته گه ر دهستیش نه وه شیتن ، دوزمن دهستی وا

له کارا درینجی ناکات • وا چاکه هدر موسلمانیک بهر له
شهیدبوونی چهند لاشه یه که له کافران بخت •

زهدی فرمانده له پیشی پیشه وه برو •• تهوی
خرمته کوزار و بچکوله و نه ناسراو ، نیسلام گه شسته
فریای و دهروونی ، پیشکی ، هموو نه دامتکی روزار
کرد •• حیف نیه ته پرو خوی نه فروشی به خوای
گه زره ؟

له پیشی پیشه وه هه لمه تی نه دا و موسلمانه کانی
هان نه دا و هه ریه که یان چهند قاتی شیر هه لمه تی نه دا ••
کافری خوانه ناس چیه وره به موسلمان بهر بدا ؟
تهم هیرشانه ی موسلمانه کان وایان کرد به شینک له
له شکری رۆم دهست بداته را کردن •

جا چۆن را نه کات ؟ له بهردم کی دا بووهستی ؟
له بهر دم موسلمانیکا درهنگیه بگاته به ههست ؟ سهربازی
بو یاره و رابواردن هاتی ، یاوی مهیدانی شهید ویستان
نیه !

کوان . موسلمانە شهید ویسته کانی ئەم چەرخە ؟
سویاس بۆ خوا سەرانبەری سەرزەویی پریەتی
لەیان و هەو روژیکیش ئەی سەلمێن کە :

شەوین کەوتوووە راستەقینە کانی قورئان - ئەگەرچی
هێتا لە چاو کافراندا زۆر کەمن - هەموو دەمی ئاواتی
شەهیدی ئەخوازن .

بەلام زۆربەی لەشکری کافر هەر خەریکی جەنگ
و گوشتار بوو ، هەوڵی ئەدا بە هەر شتێوەیەک بوو
چراوەوری موسلمانەکان بگرێ . بەلام بێ هوو دە بوو
و هەموو جاری دەستی لە بنی کەنووی خالییەو دە
ئچوو . . .

یەكەم بەلگەش بەرگە گرتی موسلمانەکان و
بەردەواسیان بوو لەو جەنگە ناھەموارەدا بۆ ماوەی حەوت
روژ ، مەگەر تاریکایی شەو لە یەكتری جیای
بکردنایەتەو .

لەشکری ئیسلام بە شتێوەیەکی بیرلێنە کراوە

خ ریکي چمنگ بوو، تا روژي شه شه م، وه ته وه بوو له و
 روژه دا هه رسي فەرمانده که به سهری به رزه وه ده ستیان
 له ملی شه هیدیی کرد . . به نه هید بووتی هه ر سیکیان
 له شکری موسلمانان کان ته و هیز و پیزه ی نه دا . . به لام
 خوای گه وره خوی نه خشه ته کیشی . خوی ده رمانی
 هه مرو ده ردیک ته تیری . کومه لی خواناس که له ته ل
 خوادا راست ته کات ، ده ی تیر مسو کهره به روه ردگار
 نه خشه ی سهر فرازی بو ته کیشی . ته وه برو خالیدی
 کوپی وه لیدی گه یاند . .

هه ر سى فەرمانده که تا پنج روژ هه ر له به یانیه وه
 هه تا نیواره له پيشی پيشه وه ی له شکردا بوژن ته چهنکین
 . . به م ده ست و به و ده ست - به کومه کی و پشتیوانی
 خوا - شالوی هتیرشی له شکری بی پایانیان ته گپرایه
 دواوه ، زیاد له وده ش به که له دواى به که هه له تیان
 ته دایه سهریان تا به راست و به چه پا لاشه ی بی سهر و
 سه ری بی لاشه یان له مه دانا له سهر به که ته وه کن . .

شه‌یدای شه‌هیدی

ته‌وه بوو له روژی شه‌ه‌مدا ، زه‌یدی فرماندهی
یه‌کم ، له پیشی ریزه‌کانه‌وه ، ئالای له‌شکری به‌ده‌سته‌وه
گرتبوو . . . ئه‌وه ئالای سپیهی که یه‌مه‌به‌ری خوا - صلی
الله علیه وسلم - له قه‌راغی مه‌دینه‌دا دای به‌ده‌سته‌وه ،
پیش ته‌وه‌ی له‌شکر بکه‌وێته ری . .

ته‌وه روژه له‌شکری رو‌مه‌کان به‌ته‌وازی زوژی
سه‌ند . . فرماندهی خواناسیش پاله‌وانا له‌شیراته ،
مردانه ، له‌به‌ر ده‌میانان و سه‌تا . .

له‌هه‌موو لایه‌که‌وه‌ی کافری ئاراسته‌کرا .

زامیک و دوان ته‌بوون .

هه‌موو گیانی هه‌نجن هه‌نجن کرا . .

رمی خراته‌ان ، له‌هه‌موو لایه‌که‌وه‌ی بی‌په‌روا

گوشتی ته‌به‌ری . .

کافر منه تی نه بیی ..

ههزاره ها شهید بن ، نه مای ئیسلام ، ئینجا زیانر
که شه دار نه بیی .

شهیدان بو به هشت ته پوون .

ته و جوړه بلیته ی به هشت دهستی هه وو که سستی
ناکه ویی .. پیاوی ته ویی و دهستی بی گاتی .. لاشه ی
زهیدی پاله وان ، به رمی دوزمن کون کون کرا ..
هه تا توانای تیا بوو خوی گرت ، تا نه هیلای ئالای له سکر
بکه ویته زه ویی ، تا نه وه بوو جه عفری فرمانده ی دوو دم
دهستی دایه ئالا و له زهیدی وه ر گرت ، بیی نه وه ی
بکه ویته زدویی ..

ره نگ زهره و خه جاله ت خۆمان ، زور به ی
موسلمانانی چهر خه کانی دواوه . نه مای ئیسلامی ئازیر
به خوینی کتی ئاو درا و گه شه ی کرد و سایه و سیهری
بیی گه شمت ، وه کتی ش له سیهره که یا خریکی
برینه وه یه تی ؟!

پلهی به رزی شهیدان له کوئی و رووی ردشی
تایین فروشان له کوئی؟!

با هەر کهستی ، که خۆی به موسلمان نهزانی ،
سه رنجی خۆی بگرتی : بزانی له پیناوی ئیسلامدا
اندوووونی زۆره ، یان نه و خزمهت و پایه دنیا بیهی
که به زوی ههڵ گرتی ئیسلامهوه پێی دراوه ؟

ته گهر راست گو بین و تهه به رازرده بکهین نهوسا
تهزاین چهند رووپهشی دیوانی خواین !

گوايه ماومانه رووپهشی تهه جیهانه بێت به سه رمانا؟
دهی با هەر بهو پێی بهش به تههای قیامت پین !

هههه چون بوو شهیدان گه شسته مهزنی
راسته قینهیان و پێغه بهری خواش - صلی الله علیه
وسلم - ، ههه لهو روژه دا ، ههوالی شهیدبوونه کهی
دا به موسلمانان کان ..

تهوه بوو پێغه بهری خوا - صلی الله علیه وسلم -
چووه سههه میبهههه و باسی هههه شهیده کهی کرد ،

ئەمەش دواى ئەوئى خەوى گەورە مەيدانى جەنەت و
 رورداوہ کانی ھەنایە پەش چاوی پەنەمبەر ۰۰ بۆی باس
 کرد کەوا زەید پەوانە دەستی داوئە ئالا و شەیتانیش
 ھاتۆتە لای و ژيانى بە لاوہ خوشەوئست و مردنى لە
 لا ناخۆش کردووە و خوشەوئستى ژيانى دناى بردۆتە
 دلەوہ ، کەچى زەید پەى و تەوہ : ئا ئیست ، لە کاتىکا
 ئیمان لە پەو دلە کانا جى کیر بوژە ، ژيانى دنایم بە لاوہ
 خوشەوئست ئەکەى ؟ جا بەرەو پەنەوہ ھەلمەتى دا ۰۰
 پەنەمبەرى خوا - صلى الله عليه وسلم - رەحمت بارانى
 کرد و فەرمووى داواى لى خۆش بوونى بۆ بکەن ، بە
 ھەلمەتەوہ چووہ بە ھەشتەوہ .

کاتى کە جەنگ تەواو بوو و پەنەمبەر - صلى الله
 عليه وسلم - ھەوائى پەى گەشت خەفەتکى زۆرى خوارد
 بۆ شەھیدبوونى ھەر سە فەرمادە کەى کە لەو وئیش
 خەفەتى وای نەخوارد بوو ۰۰ بۆیە سەھرى دا لە کەس و
 کاریان بۆ دل دانەوہ و سەرخۆشى لى کردنیا ۰۰
 کە گەشتە مالى زەید کەچە بچکۆلە کەى بە پەرمەى

گریانه زه خۆی گه یه نده پێغه بهری خوا - صلى الله
عليه وسلم - هه ر وه کو بلی : بار کم شهید بووه و جده
له تو ، که له جیکه ی بارامانیت ، که سی تر ک ابهین ..

هه لویه ستی ئهم کچه کاری کرده سه ر پێغه بهری
خوا و دهستی کرده گریان به راده ی ک دهنگی گریان و
هه نيسک دانی بهرز بوویه وه . فرمیسک به چاوی
پروزی به خوړ رزانه خوار وه ، بو زهیدی
خۆشه ویدی . ئهو زهیدی سال های سال له که لانا
ژیانی ئه دایه سه ر .. ئهو زهیدی که نه چۆوه له که ل
بارک و مامه یا بو لای دایکی و بو ناو کهس و کاری ..
ئ و زهیدی ئه وه ندهی خۆش ئه و یست به یاسای ئهو
کاته ، تا ئیسلام قه ده غه ی نه کرد بوو ، کردیه کوپری
بخۆی .. ئهو زهیدی که یه کهم کهس بوو له به نده کانا
ئیمان بیتی .

کاتی سه عدی کوپری عه رباده ئهم گریانهی به
پێغه بهری خوا وه بیتی ، سه ری سه ر ئه ما ، بو یه پرسی :

ئەمە پچىيە ئەي يىغەنبەرى خوا ؟!

واتە : ئەم گريانە بۆ ؟

ئەم كارە كەي بۆ تۆي بەپېز ئەشېت ؟

فەرمووى :

• ئەمە گريانى خوشەويستە بۆ خوشەويستە كەي •

واتە : زەيىدىم زۆر خۇش ئەوئ •• جگەرم
سورتاۋە بۆي •• جىگە كەي لە كىرۈكى دىلا چۆل
• بوۋە •

خۆزگەم بە زەيد •• زەيدى خواپىداۋ •• ئەۋەندە
خاۋەنى ناۋچاۋىكى رۆشنە لە سەر زويىدا ئەكەۋىتە
ئالى موحەممەدى كوپرى عەبدوللاي يەكەم خوشەويستى
خاۋا •• دوايش ناچىتۋە بۆ ناۋ كەس و كارى ••
ئەۋەندە دىل و نىيازە كەي باكن ئەيىتە خوشەويستى
يىغەنبەرى خوا - صلى الله عليه وسلم - •• لەۋ دىلە
پاكە فراۋاندا جېنى خۆي ئەكەتەۋە •

خۆزگەم بە زەید ، وا بوو قوتایی راستەقینە
قورپان ..

خۆزگەم بە زەید ، وا بوو سەربازی بە وەفا و
فەرماندەى چاوەتەرس و فیداکاری لەشکرى ئیسلام ..

خۆزگەم بە زەید ، وا بوو یەکتى لە شەهیدە
ناودارەکانى ئۆسمەنى ئیسلام و بەهەشتى بەرینى بۆ هەتا
هەتایی مسۆگەر کرد ..

خۆزگەم بە زەید و هاویرانى زەید ..

لە کۆتاییدا داواکارین خواى گەورە لە سەر
ریبازی قورپان لامان ئەدا و بە موسلمانانە سەر بێتەوه ..
واخر دعوانا ان الحمد لله رب العالمین .

سەرچاوه كان

پهراړ	داسه
۱ - الاستيعاب	ابن عبدالمير
۲ - اسد الغابة	ابن الاثير
۳ - الاصابة	ابن حجر المقلاني
۴ - حياة الصحابة	الكاملهوي
۵ - الرسول القائد	خطاب
۶ - السيرة النبوية	ابن همام
۷ - صفة الصفرة	ابن الجوزي
۸ - صور من حياة الصحابة	الهاشا
۹ - غزوة أحد	باشميل
۱۰ - غزوة مؤتة	باشميل

ناوهرۆك

لاپەره	باس
٤	پیشه کەش
٥	پیشه کبی
٧	یاسای نه فابی
٢٠	به دیدار شادبوون
٣٠	خوشه زیستی راسته قینه
٣٨	دست دریزی نارهوا
٤٧	غیره تی یشمهوا
٥٣	دهرای فراوان و دورای بچکوله
٦٧	هلیسهی ئاگری جهتک
٧٥	شهیدای شههیدی
٨٢	سه رچاوه کان

رقم الايداع في المكتبة الوطنية بغداد ٨٨٢ لسنة ١٩٨٦